

บทที่ 5

ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อ การแสดงออกซึ่งบทบาทของรายการ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อโครงสร้างการผลิตและบทบาทของรายการสารคดีเชิงข่าวทางโทรทัศน์ : รายการถนนสายที่ 5” ครั้งนี้ เป็นการมององค์ประกอบของการสื่อสารในแง่ขององค์กรผู้ผลิต หรือผู้ส่งสาร (sender) โดยเน้นศึกษาว่าการแสดงออกซึ่งมีบทบาทของสื่อมวลชนจากรายการถนนสายที่ 5 ที่เป็นเช่นนั้น มีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้องบ้างทั้งในด้านการส่งเสริมและในด้านลบ ซึ่งจำเป็นจะต้องศึกษาถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้อง แล้ววิเคราะห์ว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีผลต่อบทบาทที่แสดงออกมาในลักษณะต่างๆ ได้อย่างไรบ้าง โดยยึดกรอบแนวคิดของ Gerhard Maletzke (Windahl, Signitzer and Olson, 1992) นักวิจัยชาวเยอรมันที่ได้กล่าวถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่ออธิบายและทำความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของนักสื่อสารมวลชนซึ่งสามารถชี้ให้เห็นถึงการวางบทบาทของนักสื่อสารมวลชนได้ชัดเจนขึ้น ดังสามารถแบ่งเป็น

ปัจจัยภายใน

- อุดมการณ์+ความมุ่งหมายขององค์กรผู้ผลิต
- ลักษณะบุคลิกภาพขององค์กรผู้ผลิต
- ลักษณะการปฏิบัติงานขององค์กรผู้ผลิต
- สภาพแวดล้อมภายในองค์กรผู้ผลิต
- เงื่อนไขและขีดจำกัดในการดำเนินการผลิต

ปัจจัยภายนอก

- เวลาออกอากาศ (ระยะเวลาที่แพร่ภาพ, ช่วงเวลาที่แพร่ภาพ)
- ผู้ชม

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายใน

- อุดมการณ์ และความมุ่งหมายขององค์กรผู้ผลิต

สำหรับรายการถนนสายที่ 5 นั้น ถ้าจะมองถึงอุดมการณ์ และความมุ่งหมายของผู้ผลิตแล้ว ในที่นี้คงต้องแยกแยะระหว่างเจ้าของเวลา และบริษัทผู้รับจ้างผลิตออกจากกัน เพราะจากการศึกษา มาตั้งแต่ต้นถึงโครงสร้างการผลิตรายการนี้ ทำให้พบว่าองค์กรผู้ผลิตในรายการนี้มิใช่เป็นหนึ่งเดียว หากแต่เป็นคนละบริษัท คนละจุดมุ่งหมายกัน

ฝ่ายเจ้าของเวลา คือ รุ่งนภา โปรดักชั่น จำกัด ไม่ได้มีอุดมการณ์ที่ต้องการเพียงแค่วางการที่เสนอสาระเพื่อมวลชนเท่านั้น แต่ในแง่ของธุรกิจแล้ว คือความอยู่รอดของรายการ นั้นหมายถึงการสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นกับสถานีโทรทัศน์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อผลการอนุมัติเวลาในปีถัดๆ ไป รวมถึงเป้าหมายที่ต้องสร้างความพึงใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้อุปถัมภ์รายการด้วย จะได้สนับสนุนรายการต่อไปเรื่อยๆ เช่นกัน

ในขณะที่เดียวกับที่บริษัทรับจ้างผลิตรายการมีพื้นฐานของความเป็นนักสื่อสารมวลชนโดยอาชีพ อุดมการณ์และจุดมุ่งหมายจึงพุ่งประเด็นไปที่เนื้อหาของรายการเป็นสำคัญ เริ่มตั้งแต่ในปีแรกของกำเนิดรายการถนนสายที่ 5 พ.ศ. 2537

คุณชนินทร์ ชมะโชติ เจ้าของแนวความคิดหลักของรายการนี้ ก็ได้เริ่มต้นความคิดเกี่ยวกับการทำรายการเพื่อแก้ปัญหาจราจรมาก่อนหน้านี้ถึง 2 ปีแล้ว

“แต่แรกผมคิดไว้นานแล้ว ไปรเจคที่เป็นรายการแนวนี้ ตอนนั้นที่คิดเราใช้ชื่อว่า “รายการจับตาจราจร” แต่ก็ยังไม่ได้เริ่ม จนทาง รุ่งนภา กรุ๊ป ติดต่อมาต้นปี 2537 ว่ามีเวลา 2 นาที วันจันทร์-พุธ ทำรายการอะไรดีล่ะ เราก็นำความคิดเดิมนี้อัดฝุ่น เสนอเข้าฝั่งรายการช่อง 5 ไป ผู้ใหญ่ก็ OK. เพียงแต่ขอเปลี่ยนชื่อรายการเป็น “ถนนสายที่ 5” เท่านั้น จะได้เป็นอะไรที่บอกถึงสัญลักษณ์ของสถานีช่อง 5 ด้วย” (ชนินทร์ ชมะโชติ, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2540)

บทสัมภาษณ์ข้างต้นทำให้เรามองเห็นว่าอุดมการณ์ขององค์กรผู้ผลิตจากรายการนี้ แบ่งแยกกันค่อนข้างชัดเจน ทางเจ้าของเวลาก็มีประเด็นชัดในการดำเนินธุรกิจของตนเอง ส่วนบริษัท พานอรามา ด็อคคิวเมนต์ทารี จำกัด บริษัทเริ่มแรกการผลิตรายการนี้ก็มีแนวคิดหลักด้านเนื้อหารายการเช่นกัน

กรณีเช่นนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ประการหนึ่งว่า ความจริงแล้วถึงภายในองค์กรผู้ผลิตด้วยกันจะมีปลายทางของเป้าหมายต่างกันก็ตาม หากแต่ถ้าสามารถผสมกลมกลืนกันได้ ก็ไม่ใช่ปัญหาแต่อย่างไร ในที่นี้เมื่อบริษัทพานอรามา ด็อคคิวเมนต์ทารี จำกัด สามารถเสนอรายการที่สร้างความพึงพอใจให้แก่เจ้าของเวลา และสถานีโทรทัศน์ได้โดยทุกฝ่ายมองเห็นแล้วว่าจะเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่องค์กรของตน รายการถนนสายที่ 5 จึงเกิดขึ้นได้ ถึงแม้อุดมการณ์และความมุ่งหมายขององค์กรผลิตจะมองไม่เหมือนกันนัก

ทุกวันนี้ รายการถนนสายที่ 5 ยังคงมีลักษณะการยิ่งๆ ความรุนแรงลงไปบ้างแต่ก็ยังเสนอแบบตรงไปตรงมาอยู่ ซึ่งชลวิทย์เองบอกว่าเพื่อความพอใจของทุกฝ่าย ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเจ้าของเวลาจะมองรายการในแง่ธุรกิจเพียงอย่างเดียวที่ต้องการให้รายการอยู่รอดเท่านั้น แต่ด้วยความรู้สึกที่ดีของเจ้าของเวลาที่มีรายการถนนสายที่ 5 เป็นรายการโทรทัศน์รายการแรกของบริษัทฯ จึงมี

เรื่องของความผูกพันอันเป็นสำนึกในส่วนลึกเกี่ยวข้ออยู่ด้วย รายการถนนสายที่ 5 จึงมีโอกาสนหายใจอยู่ต่อไป ทั้งที่จะล้มก็หลายต่อหลายครั้ง

โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2540 ปีล่าสุดที่ผู้วิจัยทำการศึกษ ซึ่งแต่เดิมคือเมื่อปี พ.ศ. 2539 ช่วงปลายปี รายการนี้ถูกพิจารณาให้ถอดออกจากผังรายการของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ไปแล้ว แต่ด้วยจดหมายจากผู้ชมที่เขียนเข้ามาร้องเรียน ทำให้เจ้าของเวลาย้อนกลับไปยังสถานีอีกครั้ง จนได้เวลากลับมาเพียงแต่ย้ายเวลาใหม่เท่านั้นเอง

ซึ่งหากมองจากมุมนี้ ก็ยังเป็นที่น่ายินดีว่าธุรกิจมิใช่จะครอบงำสื่อไปทั้งหมดในเวลานี้ ยังมีบริษัทธุรกิจเล็กๆ ที่เลือกความพอใจ อิ่มใจ ในการได้มีโอกาสทำงานให้มวลชนบ้าง และจากการสอบถามพิธีกรชายคนเดียวที่ดำเนินรายการนี้มาตลอดระยะเวลา 4 ปี ถึงอุดมการณ์ในการรับผลิตงานนี้ ผู้วิจัยก็ได้คำตอบว่า

“ถ้ามองกันที่ค่าจ้างผลิตแล้ว แม้ไม่ถึงกับขาดทุน แต่ก็ไม่มากนัก ซึ่งถ้าจะวัดกันที่จำนวนเงินผมควรไปแสดงละคร ไปเป็นพิธีกรอิสระเช่นเคย หรือรับจ้างผลิตงานสื่อโฆษณาที่จะหาเงินได้เป็นกอบเป็นกำมากกว่านี้ แต่ผมเห็นว่านี่คือโอกาสในการทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมได้เพียงๆ ซึ่งจำนวนเงินเท่าไรก็หาได้ยากในปัจจุบัน ถึงตอนเริ่มแรกจุดเริ่มต้นงานนี้เป็นทางพานอรามาคิดมา แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นระหว่างเจ้าของเวลาและบริษัทผู้ผลิต ผมก็ยังพยายามด้วยวิธีการของผมที่จะให้รายการนี้มีอยู่ต่อไป ในรูปแบบที่เป็นตัวของตัวเองตั้งแต่วันแรกจนถึงวันนี้” (ชลวิทย์ สุขอุดม.สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2538)

ภาพสะท้อนอีกมุมที่วิเคราะห์ได้จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นคือ อุดมคติและจุดมุ่งหมายของรายการถนนสายที่ 5 มาจากพิธีกรผู้ดำเนินรายการนี้เป็นประเด็นหลัก เพราะไม่ว่าชลวิทย์จะอยู่ในฐานะของผู้ดำเนินรายการอย่างเดียว หรือในฐานะเจ้าของบริษัทผู้ผลิตรายการนี้ในปัจจุบันก็ตาม เขาก็ยังสนุกกับสิ่งที่ได้ทำอยู่ และนั่นคือการทำให้อื้อหารายการถนนสายที่ 5 คุกรุ่นด้วยความเข้มข้นอย่างที่เห็น

ลักษณะบุคลิกภาพขององค์กรผู้ผลิต

คำว่า “องค์กรผู้ผลิต” ที่ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ในลำดับต่อไปนี้ คงสรุปรวมอยู่ที่พิธีกรชายคือชลวิทย์ สุขอุดมเป็นหลัก เพราะเริ่มตั้งแต่แรกจนถึงวันนี้ ชลวิทย์ คือ บุคคลที่กำหนดนิสัยของรายการออกมาสู่สายตาประชาชนด้วยตัวเองมาตลอด ลักษณะบุคลิกภาพขององค์กรผู้ผลิตดังกล่าวก็คือบุคลิกภาพของ ชลวิทย์ที่ปรากฏออกมาในภาพของรายการถนนสายที่ 5 นั่นเอง

ชลวิทย์เคยพูดเสมอว่า “สื่อมวลชนที่ปราศจากอคตินั้นไม่มี” แม้เขาจะผ่านการร่ำเรียน และปลูกฝังมาตลอดระยะเวลาที่เป็นนักศึกษาสาขาหนังสือพิมพ์ จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ว่าสื่อมวลชนที่ดีจะต้องไม่มีอคติก็ตาม

ชลวิทย์ไม่เชื่อว่าเป็นมนุษย์จะสามารถ ละ ลด เลิก จนหลุดพ้นการนำความนึกคิดส่วนตัวไปใส่ในงานที่ทำอยู่ได้ ซึ่งเขายังยืนยันต่อไปว่า ซึ่งนั่นก็ไม่ใช่ว่าความผิดที่ใครจะมีอคติต่อบุคคลใดบ้าง หรือการโอนเอียงเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบ้างก็ตาม สิ่งที่เกิดในสายตาของเขาก็คือการไร้ซึ่งจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ และการโอนเอียงแบบคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวมากกว่า เพราะอคตินั้นถ้ามีบนพื้นฐานของการมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวม ก็คงไม่เสียหายในการทำงานสื่อสารมวลชน และอาจเป็นเพราะความเป็นคนมีบุคลิก และลักษณะแนวคิดเช่นนี้ ชลวิทย์จึงไม่ลังเลในการโจมตีใครหรือมองโลกในแง่ร้ายสำหรับคนบางกลุ่ม

“ผมชอบที่จะรักษาความเคียดแค้นต่อสังคมไว้ในสมองเพราะนั่นจะทำให้ผมมองเห็นแต่ความเลวร้าย เห็นภาพความทุกข์ยากที่พวกเราประสบอยู่ ซึ่งในที่สุดแล้ว มันจะเป็นพลังผลักดัน ให้ผมฝันถึงสังคมไทยที่มีแต่ความพร้อมของคุณภาพชีวิตซึ่งผมจะทำรายการตามความคิดนั้น” (ชลวิทย์ สุขอุดม. สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2540)

วิธีคิดดังกล่าว คือ วิธีการดำเนินรายการที่รายการถนนสายที่ 5 เป็นอยู่อย่างเต็มรูปแบบ นั่นคือการชูผู้กระทำความผิดขึ้นมาเป็นหัวหอกอย่างไม่เกรง ลองเป็นคนที่ทำผิดกฎจราจรแล้ว หรือเป็นต้นเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นบนพื้นผิวจราจร จะปรากฏในรายการถนนสายที่ 5 อย่างที่ไม่มีรายการประเภทเดียวกันนี้ทำได้เป็นอันขาด หนึ่งในทีมงานผู้ผลิตรายการถนนสายที่ 5 เล่าสนับสนุนการวิเคราะห์ของผู้วิจัยในประเด็นนี้ได้อย่างเห็นภาพชัดเจนถึงกรณีที่ชลวิทย์มีปฏิสัมพันธ์กับบางสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อรายการมีปัญหา โดยยกตัวอย่างว่า

“มีอยู่ครั้งหนึ่ง รายการได้นำเสนอเรื่องการสร้างตึกใหญ่ๆ ริมถนน ซึ่งมีผลต่อถนนด้านหน้า ทำให้เสียหาย ซึ่งเมื่อตึกสร้างเสร็จแล้วก็ไม่ค่อยซ่อมแซมให้เหมือนเดิม โดยยกตัวอย่างตึก Discovery ริมสี่แยกปทุมวัน ซึ่งเมื่อแพร่ภาพออกไป ก็ปรากฏว่าเจ้าของตึกได้ติดต่อไปทางสถานีโทรทัศน์ให้มาบอกกับเจ้าของเวลา ซึ่งรับผิดชอบโดยตรงกับการผลิตรายการนี้ด้วยว่า ไม่ใช่ความผิดของตึก Discovery ที่ถนนด้านหน้าพังนะ

จากกรณีนั้นมาเป็นเวลาหลายเดือน ผมก็ได้มีโอกาสไปร่วมวงอาหารในมื้อค่ำวันหนึ่งกับชลวิทย์ที่ร้านเล็กๆ ตรงข้ามตึก Discovery นั่นเอง เขาก็ยังพรีอากับทุกคนอีกว่า รายการถนนสายที่ 5 ไม่ได้นำเสนอข้อมูลที่ผิดพลาด เขาชี้ให้ดูรถก่อสร้างขนาดใหญ่ที่เข้าออกทั้งวันและเกือบทั้งคืนพร้อมตั้งคำถามทุกคนในโต๊ะว่า ถ้าเป็นแบบนี้จะมีถนนไหนทนกับน้ำหนักมหาศาลที่ย่ำแล้วย่ำอีกทีเดิมได้บ้าง และชี้ให้พวกเราดูที่รั้วของการก่อสร้างซึ่งมีป้ายขนาดใหญ่เขียนระบุว่าความเสียหายใดๆ

นอกครัวแห่งนี้ไม่ได้เกิดจากการก่อสร้างของตึก ชลวิทย์ยังพูดที่เล่นที่จริงว่าอย่าให้เห็นว่าค้อนมันหล่นจากข้างในละ” (รุกร นามประทาน. สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2540)

เห็นได้ชัดว่า บุคลิกภาพของชลวิทย์จะตอบโต้และพร้อมเสมอทันทีเมื่อมีโอกาส อีกครั้งหนึ่งที่ชลวิทย์ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่าเมื่อเขาได้พบกับอดีตอธิบดีกรมตำรวจ พล.ต.อ.พจน์ บุญยจินดา ผู้มีศักดิ์เป็นคุณตา เขายังพูดเสมอว่า ต่างคนต่างทำงานกัน ถ้าตำรวจพลาดก็เสร็จเขา แต่ถ้าเขาพลาดก็เล่นงานมาแล้วกัน และแน่นอนว่าภาพรายการที่ปรากฏเขายังเป็นคนที่ไม่เล่นงานตำรวจอยู่เนืองๆ

รายการถนนสายที่ 5 จึงเป็นบุคลิกภาพของชลวิทย์ สุขอุดม พิธีกรผู้ดำเนินการผลิตทุกขั้นตอนอย่างชัดเจน เหมือนดังคำกล่าวที่ว่า “บก.เป็นอย่างไร หนังสือก็ออกมาเป็นอย่างนั้น” นี้ก็เช่นเดียวกัน ผู้ควบคุมการผลิตรายการเป็นอย่างไร รายการก็ยอมหนีไม่พ้นเส้นทางที่เขาคุ้นเคย

ลักษณะการปฏิบัติงานขององค์กรผู้ผลิต

มาถึงหัวข้อนี้ลักษณะการปฏิบัติขององค์กรผู้ผลิตรายการถนนสายที่ 5 ก็ยังคงสืบเนื่องมาจาก 2 หัวข้อข้างต้น กล่าวคือด้วยอุดมการณ์และลักษณะบุคลิกภาพของผู้ควบคุมการผลิต ชลวิทย์ สุขอุดม ก็ส่งผลตกทอดมาถึงลักษณะการปฏิบัติงานด้วยเช่นกัน

การทำงานของชลวิทย์ มีลักษณะค่อนข้างเผด็จการ และยึดมั่นในความเป็นตัวตนอย่างชัดเจน ทำให้เนื้อหาของรายการมีความเป็นตัวชลวิทย์ค่อนข้างสูง สิ่งใดที่รายการบอกผู้ชมออกมาก็คือสิ่งเดียวกับที่ชลวิทย์คิดและต้องการจะพูดนั่นเอง และถึงแม้ว่าเจ้าของเวลาที่แท้จริงคือ บริษัท รุ่งนภาโปรดักชั่น จำกัด จะอยู่ในฐานะที่สามารถถ่วงดุลจนควบคุมเนื้อหารายการได้ แต่ในสภาพความเป็นจริงก็ไม่ได้เข้ามาควบคุมมากนัก เท่าที่ปฏิบัติกันอยู่ บริษัท โปรเจค เคน จำกัด (บริษัทที่รับผลิตรายการถนนสายที่ 5 ในช่วงปีล่าสุด พ.ศ. 2540) ไม่จำเป็นต้องส่งเทปไปให้ตรวจก่อน รวมถึงไม่จำเป็นต้องเสนอหัวข้อก่อนด้วยซ้ำว่าจะผลิตตอนอะไร

“เราไม่คุมมาก เพราะเห็นว่าสิ่งที่เขาทำเป็นประโยชน์ดีอยู่แล้ว ระวังแต่อย่าให้มีปัญหากับสถานีและสปอนเซอร์เป็นใช้ได้ ก็มีบ้างที่เวลาผู้สนับสนุนรายการบอกว่าควรทำเรื่องนั้น เรื่องนี้บ้าง บางเรื่องที่มีเนื้อหาคล้ายๆ กัน ทำบ่อยเกินไปจนน่าเบื่อแล้ว อย่างนี้ก็จะบอกเขา ให้เขาไปจัดการ บางทีเขาก็ว่าเราว่าตามใจสปอนเซอร์ แต่ธุรกิจก็ต้องอย่างนี้ ชลวิทย์อุ้มคตมาก เราเชื่อเขาตรงที่เขาตั้งใจทำงาน” (รุ่งนภา ทองประคำ. สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2540)

ผู้วิจัยศึกษาแล้วพบว่าอีกประเด็นหนึ่งที่สนับสนุนให้รายการถนนสายที่ 5 สามารถแสดงออกถึงบทบาทของนักสื่อสารมวลชนที่ค่อนข้างรุนแรงได้ก็เพราะปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องมีภาพบวก และให้การสนับสนุนเป็นอันดีกับรูปแบบรายการที่องค์กรผู้ผลิตคิดและผลิตมานั่นเอง

ชลวิทย์เองก็บอกกับผู้วิจัยว่า จะให้บอกล่วงหน้าว่าจะทำอะไรก็ได้เหมือนกัน เพราะบางครั้งไม่รู้ด้วยซ้ำว่าเช้าวันนี้จะถ่ายเนื้อหาเกี่ยวกับอะไรได้บ้าง สิ่งที่ได้ก่อนการถ่ายทำก็คือ การเตรียมจดหมายของผู้ชมรายการโดยแบ่งเป็นพื้นที่ไว้ ถ้าเข้าพื้นที่ไหนก็พยายามเก็บเรื่องในจดหมายนั้นให้หมด นอกจากนี้อาจมีเรื่องที่คิดไว้เองอยู่บ้าง ก็ทำไปพร้อมๆกันทีเดียว ซึ่งต้องสำรองไว้เสมอ เพราะมีหลายต่อหลายครั้งที่ไปตามจดหมายที่ท่านผู้ชมบอกมา แต่ก็ไม่สามารถถ่ายทำได้เนื่องจากสภาพปัญหาไม่เป็นไปตามเนื้อหาของจดหมาย

“บางที ช่วงเวลาก็ไม่ตรงกับเวลาที่เป็นปัญหา หรือปัญหาเลิกกันไป อย่างครั้งหนึ่งเรื่องเสาไฟฟ้าหักที่กล้วยน้ำไท เราก็เห็นว่ามันทรายเป็น แต่ตอนที่เราไปทางเท้าบริเวณนั้นว่างเลย ไม่มีคนเดินสักคน รถก็ไม่ติด ดูว่างไปหมด ถ้าถ่ายข้างนอกมาก็ดูเหมือนเสาไฟฟ้าธรรมดา ไม่เห็นมีอันตรายเลย ภาพจะลงความรุนแรงลงไป แต่ถ้าเป็นเวลาเย็นสาวโรงงานจะเดินพลุกพล่านเต็มทางเท้า รถจะติด อย่างนั้นจะเห็นอันตรายที่จะตามมาทันที ภาพจะดูรุนแรง น่ากลัวขึ้น เพราะความจริงเราก็ต้องการให้เห็นอย่างนั้นด้วย จะได้รู้กันว่าชีวิตคนเดินเท้ามันเสี่ยงตายแค่ไหนกับความสะเพร่า ละเลยของเจ้าหน้าที่ไฟฟ้า อย่างนี้เราก็ต้องย้อนกลับมาถ่ายใหม่ตอนเย็นอีกที” (ชลวิทย์ สุขอุดม. สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2540)

ชลวิทย์จะไม่ใช้วิธีเตรียมบทไว้ล่วงหน้า แต่จะเขียนบทสดๆ ตรงนั้น แก๊วสถานการณ์ตามสภาพที่ปรากฏ ถ้าจะมีการคุยปรึกษากันก็จะมีระหว่างช่างภาพ และประสานงานกับชลวิทย์เท่านั้นเอง

จากการสังเกตการณ์เมื่อออกภาคสนามกับรายการถนนสายที่ 5 ในระหว่างถ่ายทำนั้น เมื่อรถกองถ่ายผ่านไปตรงไหน ถ้ายังไม่ถึงจุดหมายที่จะต้องไปให้ถึง แต่เผชิญเหตุการณ์น่าสนใจเกิดขึ้นระหว่างทาง ทีมงานก็จะหยุดลงไปเก็บเนื้อหาตอนนั้นไว้ทันทีเช่นกัน โดยชลวิทย์จะพูดช่วงเปิด-ปิดของแต่ละตอนสดๆ ไม่มีบท ซึ่งจะเป็นการพูดให้เข้ากับบรรยากาศขณะนั้น กิ่งๆ การรายงานข่าวจากสถานที่จริง แล้วจึงมาเรียบเรียงเขียนเป็นบทบนรถเพื่ออ่านท้ายสัปดาห์เดียว บันทึกเสียงให้ครบตอนในแต่ละวัน

“เคยมีได้น้อยที่สุดก็ 2 เรื่องใน 1 วัน ซึ่งเท่ากับออกอากาศแค่ตอนเดียว ถือว่าเสียหายหลายแสน ส่วนที่เคยทำได้มากที่สุดก็ 8 เรื่อง หรือ 4 ตอน แต่เฉลี่ยแต่ละวันจะได้ 4-5 เรื่อง” (สุทธิลักษณ์ เปล่งเสียง. สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2540)

ปัจจุบันรายการถนนสายที่ 5 ออกอากาศสัปดาห์ละ 2 วัน คือ วันเสาร์และวันอาทิตย์ การปฏิบัติงานจึงวางตารางไว้ออกถ่ายทำสัปดาห์ละ 1 คิว โดยมีการทำเทปล่วงหน้าแค่ 1-2 สัปดาห์ เรื่องที่อยู่ในสต็อกหรือที่สำรองไว้จะเป็นเรื่อง “แห้ง” ที่ออกอากาศเมื่อไรก็ได้ เช่น ปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ทั่วไป เกิดทุกวันซ้ำซาก เช่น เรื่องการข้ามสะพานลอย เรื่องวินัยการใช้รถใช้ถนน ฯลฯ แต่ระหว่าง

สัปดาห์ถ้ามีเรื่อง “สด” ซึ่งจำเป็นต้องออกอากาศ จะถ่ายทำในวันพุธ แล้วตัดต่อคืนนั้น ส่งเทปให้สถานีโทรทัศน์และเจ้าของเวลา (ถ้าต้องการดูในบางครั้ง) ดูในวันพฤหัสบดี เพื่อออกอากาศให้ทันวันเสาร์ เรื่องสดที่ปรากฏในรายการถนนสายที่ 5 เช่น เรื่องการประท้วงของชาวบ้านอมรชัย 3, การข่มถนนที่ไม่เสร็จตามสัญญาเสียที่ ดังนั้นต้องรีบออกอากาศ เพราะถ้าช้าเดี๋ยวถนนเสร็จก่อน ฯลฯ ซึ่งถ้ามีเหตุการณ์สดที่เป็นที่โจษจัน และเกิดขึ้นในปัจจุบันจำนวนมาก เรื่องนั้นก็เลยเลื่อนออกไปเรื่อยๆ สำรองไว้ยามฉุกเฉิน

ดังนั้นลักษณะการปฏิบัติงานของรายการถนนสายที่ 5 จึงมีลักษณะที่ฉับไวเหมือนการถ่ายทำข่าวมากกว่าการถ่ายทำสารคดีทั่วไป และเป็นไปตามคำสั่งของผู้ดูแลการผลิตแต่เพียงผู้เดียว

สภาพแวดล้อมในองค์กรผู้ผลิต

“บ้านที่อยู่เป็นอย่างไร คนที่อยู่ในบ้านก็เป็นอย่างนั้น” เช่นเดียวกันกับในองค์กรผู้ผลิตแต่ละแห่งเหมือนกัน ถ้าสภาพแวดล้อม คือบุคคลที่อยู่ในองค์กร, ลักษณะการตกแต่งภายในองค์กร, พื้นที่การทำงานภายในองค์กร ถ้าเป็นไปในทางบวกคือเอื้ออำนวยความสะดวกสบายให้คนทำงานมาก ก็จะทำให้ผู้ที่ปฏิบัติงานมีลักษณะปฏิบัติที่มีภาพพจน์ออกมาในด้านบวกเช่นกัน เพราะไม่รับต่อสภาพกดดันต่างๆ ตรงกันข้ามถ้าสภาพแวดล้อมในองค์กรใดไม่เอื้อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความสุขในการทำงาน ย่อมส่งผลออกมาในด้านลบได้

สำหรับองค์กรผู้ผลิตของบริษัท โปรเจค เคน จำกัด ก่อนข้างจะอยู่ในลักษณะแปลก นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ที่เคยปฏิบัติกันอยู่ กล่าวคือเป็นลักษณะกองโจรทางธุรกิจ เพราะตั้งแต่มีการจดทะเบียนบริษัทเมื่อกลางปี 2539 โดยใช้ที่อยู่ที่บ้านเป็นสถานที่จดทะเบียน แต่ก็ไม่ได้มีการตั้งบริษัทเป็นหลักแหล่ง ด้วยเหตุผลที่ว่าไกลเกินกว่าจะให้ลูกค้าไปติดต่อ (ซอยสุขุมวิท 107) ขณะเดียวกันก็ไม่ได้มีการปักหลักปักฐานที่ใหม่

ฉะนั้น เวลาติดต่อกับลูกค้าจะผ่านทางโทรศัพท์มือถือ และเพจเจอร์เท่านั้น ส่วนงานเอกสารและบัญชีจะมีเพื่อนเป็นผู้ดูแลอีกทีหนึ่ง ด้วยลักษณะอย่างนี้จึงทำให้บริษัท โปรเจค เคน จำกัด ขาดโอกาสในการรับงานใหญ่ หรืองานที่หลากหลายมากขึ้น สิ่งที่ปรากฏในบริษัทนี้จะเรียกว่าเป็นฟรีแลนซ์ ในรูปของบริษัท โดยมีหัวจดทะเบียนเพื่อรับงานให้เต็มรูปแบบทางธุรกิจก็คงจะไม่ผิดนัก

“แต่ผมพอใจตรงนี้ เพราะที่สุดแล้วคุณก็ไม่ได้ต้องการอะไรมากไปกว่าการที่มีที่ซุกร่างกายอย่างสงบ” (ชลวิทย์ สุขอุดม. สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2540)

สภาพแวดล้อมขององค์กรผู้ผลิตที่ขาดรูปแบบการทำงานที่แน่นอนแบบนี้ ย่อมส่งผลถึงเนื้อหารายการและการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สภาพความแน่นอนของการทำงานเกิดจากการนัดแนะเพื่อพบกันตามสถานที่ในเมืองที่สะดวก อาทิ อพาร์ทเมนท์ของทีมงานแถวราชเทวี ร้านอาหารที่คุ้นเคย สลับหมุนเวียนไป ขึ้นอยู่กับว่านัดแนะเพื่อวัตถุประสงค์อะไร

จากรูปการดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยศึกษาแล้วพบว่า สถานการณ์ดังกล่าวแสดงถึงการประกอบ การที่ไม่มุ่งหวังกำไรมากเกินไปกว่าการสนองเจตนารมณ์ของการได้ทำงานที่ชื่นชอบ บริษัท โปรเจค เคน จำกัด ไม่ได้วางยอดบิลลิ่ง หรือยอดรายได้สุทธิประจำปีตายตัว เช่น บริษัทต่างๆ ที่ต้องทำงานให้ได้ ตามเป้าที่วางไว้ ทีมงานผู้ผลิตจึงสนใจไปที่การปฏิบัติงานในลักษณะที่ตนเองพอใจ เพราะนั่นคือ แนวคิด ที่ทุกคนในทีมเชื่อว่ามีประโยชน์ต่อส่วนรวม

เมื่อพิจารณาดูแล้วสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการคิด การปฏิบัติงานของทีมงานก็คือ ความเป็นตัวสวัสดิทย์ ซึ่งเป็นคนดูแลการผลิตทั้งหมด ได้ถ่ายทอดสู่เพื่อนร่วมงาน ซึ่งรับสภาพที่เป็น อยู่กันได้อย่างไม่รู้สึกกดดันแต่อย่างใด อีกทั้งยังประกอบกับนิสัยของทีมงานที่คล้ายคลึงกันทำให้เกิด การรวมตัวและยอมรับในสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ได้อย่างง่าย ๆ

“ดูรายการเขฮามากๆ ก็ปวดใจ ไม่ใช่รายการไม่ดี ที่จริงเราไม่อยากดูเองต่างหาก เมื่อมี โอกาสได้ทำก็เลยทำรายการอย่างที่อยากดู โชคดีหน่อยเจ้าของเวลาเขาให้โอกาสเรามาตลอด คนอื่น อาจจะรวยกว่า เราอาจจนหน่อยแต่ก็เพื่อช่วยขับภาพความรวยให้ชัดเจน” (ชลวิทย์ สุขอุดม, สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2540)

“ผมขอแค่มีเงินติดแบงค์ไว้เล็กน้อย เพื่อวันหนึ่งไม่มีที่ไปจริงๆ จะได้มีทุนไว้หาทางไปไหนต่อ บ้าง” (สุทธิลักษณ์ เปล่งเสียง, สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2540)

“ผมเหรอ ขอกลับบ้านอย่างสงบ มีครอบครัวที่ช่วยกันทำมาหากิน ไม่ต้องรวยก็ได้” (ฐกร นามประทาน, สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2540)

จากบทสัมภาษณ์ที่แสดงความเป็นตัวตนของทีมงานแต่ละคนในองค์กรผู้ผลิตแห่งนี้ คือ ความไม่ทะเยอทะยานที่ดูเหมือนจะแผ่คลุมไปทั้งทีมงาน ทุกคนล้วนมีความคิดส่วนตัวไปในทิศทาง เดียวกัน ทั้งผู้ดูแลการผลิต-พิธีกร-คนเขียนบท-ช่างกล้อง และประสานงานที่เข้ามาผูกพันกันใน ฐานะมืออาชีพแบบอิสระ จึงวิจัยได้อีกประการหนึ่งว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมดังกล่าวมีผลในด้าน บวกต่อองค์กรผู้ผลิตดังกล่าวอีกเช่นกัน

เงื่อนไขและขีดจำกัดในด้านการดำเนินการผลิต

ในที่นี้แบ่งการวิเคราะห์เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

เจ้าของเวลา

ผู้อุปถัมภ์รายการ

ถึงแม้ว่าจะเป็นปัจจัยภายในที่อยู่ภายใต้บังคับการการผลิตที่มีแนวความคิดไปในทิศทางเดียวกันก็ตาม ก็เชื่อว่าไม่มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดเสียทีเดียว เพราะในที่นี้องค์กรผู้ผลิตมิใช่ผู้มีสิทธิขาดในการตัดสินใจเพียงลำพัง ถึงแม้ว่าบริษัท โปรเจค เคน จำกัด ภายใต้การนำของชลวิทย์ สุขอุดม จะเป็นการผลิตรายการอย่างใช้การตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียวเป็นหลักก็ตาม แต่ทางเจ้าของเวลา ผู้สนับสนุนรายการ และสถานีโทรทัศน์ (รวมถึงกองเซ็นเซอร์) ก็มีเส้นรอบวงให้ผู้ผลิตรายการ เดินเป็นกรอบอยู่เช่นกัน เพราะอย่างนั้น ถึงผู้ผลิตจะมีอิสระในการผลิตรายการถนนสายที่ 5 ก่อนข้างสูงแต่ก็ต้องอยู่ในกรอบที่วางไว้

ก่อนอื่นผู้วิจัยจะพิจารณาถึงลักษณะการบริหารงานของสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 และลักษณะการเป็นเจ้าของเวลาของสถานี

การบริหารรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 เป็นสถานีโทรทัศน์ที่มีจุดกำเนิดมาจากข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการกำหนดกำลังเจ้าหน้าที่กองทัพบกในเวลาปกติ ซึ่งได้กำหนดหน้าที่ของกรมการทหารสื่อสารไว้เมื่อ พ.ศ. 2495 ให้มีแผนกวิทยุโทรทัศน์ในสังกัดอยู่ในกองกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ และด้วยความดำริและอนุเคราะห์ของ ฯพณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จึงได้มีการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกขึ้นด้วยความมุ่งหมายใหญ่ 3 ประการคือ

1. เพื่อประโยชน์ในการฝึกศึกษาของเจ้าหน้าที่ ให้มีความรู้ความชำนาญ สามารถติดตามความก้าวหน้าของวิทยาการด้านวิทยุโทรทัศน์ได้
2. เพื่อบริการความรู้และความบันเทิงให้แก่ทหารและประชาชน
3. เพื่อเป็นสื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกิจการทหารของชาติกับประชาชน

ด้วยเหตุนี้ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 จึงเป็นสถานีโทรทัศน์ที่ถูกควบคุมการดำเนินงานโดยกองทัพบก โดยมีเจ้ากรมการทหารสื่อสารดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการของสถานีโทรทัศน์ แต่ด้วยข้อจำกัดที่ว่า ทหารก็มีงานประจำและมีภาระหน้าที่อื่นที่ต้องทำนอกเหนือไปจากงานด้านการผลิตรายการของสถานีโทรทัศน์ ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่จะเข้ามาดำเนินงานผลิตรายการโทรทัศน์ดังกล่าวทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 จึงได้เปิดให้กลุ่มผู้จัดรายการจากภายนอกเข้ามา “เช่าเวลา” เพื่อดำเนินการผลิตรายการประเภทต่างๆ สำหรับการออกอากาศโดยที่สถานียังคงเป็นผู้ควบคุมนโยบายในการผลิตรายการทั้งหมด

ในปัจจุบันลักษณะการดำเนินงานของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ยังคงเน้นรูปแบบของการให้กลุ่มผู้จัดรายการจากภายนอกเข้ามา “เช่าเวลาออกอากาศ” กับสถานีและกลุ่มผู้จัดรายการเหล่านี้ก็จะเป็นผู้กำหนดอัตราค่าโฆษณาและดำเนินการขายเวลาเอง โดยที่สถานีไม่ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย อาจกล่าวได้ว่า รายการของสถานีเกือบทั้งหมดเป็นรายการของกลุ่มผู้เช่าเวลา

แทบทั้งสิ้น แม้แต่รายการข่าวซึ่งเป็นรายการที่สถานีโทรทัศน์ทุกสถานีมักจะดำเนินการผลิตเองเป็นส่วนใหญ่ แต่สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ก็ยังให้บริษัทอีเอ็มนิวส์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของบริษัท แปซิฟิคอินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น จำกัด ร่วมผลิตข่าวและทำหน้าที่เป็นโปรดักเกอร์ ภายใต้อำนาจโฆษณาให้ด้วย

จากลักษณะการดำเนินงานของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า รายได้หลักของสถานีเป็นรายได้จากการเปิดให้เข้าเวลาแทบทั้งสิ้นและสถานีเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการขายเวลาโฆษณาให้กับบริษัทตัวแทนโฆษณาหรือเจ้าของผลิตภัณฑ์โดยตรงมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากสถานีแทบจะไม่ได้เป็นเจ้าของเวลาโฆษณาในรายการใดเลย จากการศึกษาพบว่า รายการที่สถานีดำเนินการผลิตเองนั้นมีอยู่เพียงไม่กี่รายการเท่านั้น อาทิ รายการ “สนทนาปัญหาบ้านเมือง” (เป็นรายการที่ไม่มีโฆษณาในรายการ) รายการ “คืนนี้ที่ช่อง 5” (เป็นรายการที่สถานีเป็นเจ้าของเวลาเองแต่ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการขายเวลามากนัก กล่าวคือ ถ้าไม่มีผู้ติดต่อซื้อเวลาโฆษณาเข้ามา ทางสถานีเองก็ไม่มีนโยบายที่จะต้องหาสปอนเซอร์ให้ได้) นอกจากนี้ก็ยังมีรายการพิเศษหรือรายการถ่ายทอดสดต่างๆ ที่สถานียังคงดำเนินการผลิตเองเป็นส่วนใหญ่

ลักษณะดังกล่าวคือการที่สถานีโทรทัศน์เปิดโอกาสให้ผู้ผลิตรายการหรือกลุ่มบุคคลภายนอกเข้ามา “เช่าเวลา” เพื่อนำรายการประเภทต่างๆ มาออกอากาศโดยสถานีจะเป็นผู้จัดสรรเวลาในการออกอากาศให้กับผู้ขอเช่าเวลาเป็นรายๆ ไป โดยพิจารณาจากเหตุผลหลายประการ เช่น รูปแบบของรายการที่เสนอจัด ความพร้อมของผู้จัด ฐานะทางการเงิน ฯลฯ ทั้งนี้ เนื่องจากสถานีโทรทัศน์ไม่มีความพร้อมที่จะดำเนินการผลิตรายการทั้งหมดด้วยตนเอง หรือพิจารณาเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตรายการจากภายนอกสามารถสร้างสรรค์งานได้คล่องตัวกว่าการที่สถานีจะดำเนินการผลิตรายการเอง โดยสถานีโทรทัศน์จะเป็นผู้คิดค่าเช่าเวลาจากกลุ่มผู้ผลิตรายการ และกลุ่มผู้ผลิตรายการเหล่านั้นก็จะไปหาสปอนเซอร์ หรือขายเวลาโฆษณาเพื่อเป็นทุนในการผลิตรายการอีกทอดหนึ่ง ดังนั้นในกรณีนี้กลุ่มผู้ผลิตรายการที่เช่าเวลาออกอากาศจากสถานีจึงเป็นผู้กำหนดอัตราค่าโฆษณาและดำเนินการขายเวลาโฆษณาในรายการให้กับบริษัทตัวแทนโฆษณาหรือเจ้าของผลิตภัณฑ์เอง โดยที่สถานีโทรทัศน์ไม่ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยกับเจ้าของเวลา การควบคุมกลั่นกรองตรงจุดนี้อาจมีไม่มาก เพราะทางเจ้าของเวลาและผู้ผลิตรายการมีความคิดตรงกันแต่แรกว่าขอให้เป็นการที่มีประโยชน์เพียงแต่ต้องปราม ชลวิทย์ ไว้บ้างเพราะที่สุดแล้ว “รายการต้องอยู่ได้”

บริษัท รุ่งนภา โปรดักชั่น จำกัด ต้องเจรจากับทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 แทนผู้ผลิตอยู่หลายครั้ง โดยเฉพาะในช่วงปีแรก เพราะรายการถนนสายที่ 5 นำเสนอด้วยความแรงทั้งประเด็นที่หยิบยกมาและรูปแบบรายการนำเสนอ ทางสถานีฯ จึงค่อนข้างจะยอมรับได้ยาก กระทั่งเวลาผ่านไป ชลวิทย์ ในฐานะของพิธีกรที่ดูแลการผลิตรายการมาโดยตลอด ก็ยอมรับว่า รายการต้องอยู่ได้ก่อนถึงจะมีโอกาสได้ทำในสิ่งที่ตั้งใจไว้ ภาพความรุนแรงของรายการที่แสดงออกผ่านทางท่าที

ที่แข็งแกร่งของพิธีกรจึงมีชั้นเชิงมากขึ้น มีการกล่อมเกล่าใช้ลูกหยอด ช่วยให้เนื้อหาคลายความตึงเครียดลง จากบทเรียนที่ได้พบเจอและเผชิญมาตลอดเวลา 3 ปี จึงทำให้เนื้อหาของรายการในปี พ.ศ. 2540 ผ่อนปรนลงมาพอสมควร

ส่วนผู้สนับสนุนรายการนั้นกว่าจะมาปรับเปลี่ยนเป็นน้ำดื่มสิงห์ของบริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด และไทยประสิทธิ์ประกันภัย จำกัด ในช่วงปีที่ผ่านมา ก็มีการสลับเปลี่ยนเข้ามาบ้างในช่วงกลางของรายการ คือ ฮัทธิสันเพจโฟน และโตโยต้า ซึ่งถ้าจะว่ากันไปแล้วนับเป็นโชคคิของทางองค์กรผู้ผลิตที่ผู้สนับสนุนรายการในปัจจุบัน ไม่เข้ามาบีบเนื้อหาของรายการให้ทำรายการประเภทขายสินค้าเหมือนรายการอื่นๆ หรือเกรงกลัวว่าความรุนแรงของรายการจะทำให้ภาพพจน์ของสินค้าเสียหาย นอกจากนี้มีบ้างในบางครั้งที่เป็นในลักษณะของคำแนะนำให้ทำเกี่ยวกับหัวข้อที่ควรจะทำเป็นครั้งคราวไป ซึ่งทางผู้ผลิตก็มีสิทธิ์ที่จะพิจารณา เช่นกัน

จึงถือได้ว่าปัจจัยในส่วนนี้เป็นไปในแง่ภาพพจน์บวกเช่นกัน ไม่มีส่วนมาสร้างแรงกดดันให้เกิดขึ้นกับรายการแต่อย่างใด

กับทางสถานีโทรทัศน์ดูเหมือนจะเป็นปัจจัยที่ ชลวิทย์ ได้รับผลกระทบในแง่ลบมากที่สุด แม้จะเป็นผู้อนุมัติเวลาให้ก็ตาม แต่บุคคลส่วนใหญ่ก็เชื่อว่าจะขึ้นชอบรายการ กกช. ต้องทำงานหนัก และมีขอให้แก้ไขแทบอยู่บ่อยครั้ง (โดยเฉพาะในช่วงปีแรกๆ) ซึ่งทางเจ้าของเวลาต้องใช้วิธีที่เรียกกันว่า เป็นกำลังภายในอย่างหนักเพื่อรักษาเวลาไว้ให้ได้

ข้อที่น่าสังเกตก็คือ ถ้าพิจารณากันตามลักษณะรูปแบบของรายการถนนสายที่ 5 นับได้ว่าเป็นรายการเฉพาะของทางสถานีฯ อย่างดี รายการหนึ่งทีเดียว เพราะเป็นรายการสารคดีชั้นเชิงข่าวเกี่ยวกับปัญหาจรรยาที่เริ่มเป็นรายการแรกอีกทั้งยังคงยืนหยัดอยู่ได้ในขณะที่รายการประเภทเดียวกันนี้ที่เกิดตามมาในเวลาอันใกล้ก็ได้มีอันจบลงตามกาลเวลาไปแล้ว

แต่กระนั้นรายการถนนสายที่ 5 กลับถูกปรามและต่อรองตลอดเวลาว่าจะหลุดจากผังรายการ ซึ่งเมื่อปลายปี พ.ศ. 2539 ก็มีการประชุมให้ถอดออกจากผังรายการจริงๆ นั้นยอมแสดงให้เห็นว่า ต้องมีความผิดปกติเกี่ยวกับวิธีคิดที่สวนทางกับมวลชนเกิดขึ้นในองค์กร

แต่ในทำนองเดียวกัน รายการประเภทรายการสั้นๆ ของแต่ละสถานีฯ ก็เป็นที่ทราบกันภายในว่าเปรียบไปแล้วก็เหมือนเป็นการแบ่งเค้กกันในกลุ่มธุรกิจที่ใช้สื่อ เป็นเส้นทางทำมาหากิน เล็กขึ้นไหนใครได้ไปก็มีสิทธิ์เป็นไปได้ว่ามีอภิสิทธิ์ได้รับการเกื้อหนุนเป็นอันดีจากภายในนั่นเอง

และนี่ก็คือ ธุรกิจที่เป็นเงื่อนไข และขีดจำกัดในการดำเนินการผลิตมากกว่าอะไรทั้งหมด

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอก

เวลาออกอากาศ

คำว่าเวลาออกอากาศในที่นี้ แบ่งได้เป็น 2 อย่างด้วยกันคือ

เวลาความสั้น-ยาว ของรายการ และช่วงเวลาที่ออกอากาศ สำหรับเวลาความสั้น-ยาว ของรายการนั้น รายการถนนสายที่ 5 นับได้ว่าได้ระยะเวลาที่เหมาะสมแล้ว คือ ครั้งละ 5 นาที สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ในปัจจุบัน หรือ 5 ครั้งในอดีต ด้วยรูปแบบรายการที่เป็นลักษณะของสารคดีสั้นเชิงข่าว จึงไม่ควรใช้เวลาที่ยาวนานเกินไป รายการดำเนินไปในลักษณะที่ต้องการความกระชับ ความคล่องตัว ชี้ชัด ชัดถูก ไม่มีการพรรณนาโวหาร

ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ด้วยเวลาที่พอเหมาะกับเนื้อหารายการดังกล่าว ส่งผลให้รายการมีความโดดเด่น ไม่ซ้ำซากจำเจจนนานเกินไป ช่วยเสริมส่งให้รายการน่าสนใจ และอยากจะติดตามตอนต่อไปได้ก่อนที่จะเบื่อก่อน

ผู้ชม

ปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวแปรสำคัญของการนำเสนอรายการถนนสายที่ 5 ตลอดมานับจากจุดเริ่มของแนวคิดหลัก รายการถนนสายที่ 5 ก็เป็นรายการที่ผลิตขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ของมวลชนอยู่แล้ว

การแจกแจงให้เห็นภาพปัญหาจรรยาบรรณที่คาราคาซัง ให้เห็นชัดๆ ว่าอะไรเกิดจากใครเป็นผู้ก่อเหตุ และมีหนทางจะช่วยกันแก้ไขได้ยังไงบ้าง คือสารที่ไม่ได้มีเรื่องของผลประโยชน์ใดๆ มาเกี่ยวข้องเลย เพราะปัญหาจรรยาบรรณคือปัญหาส่วนรวมที่ทุกคนเผชิญอยู่ ไม่มีผลได้-ผลเสียกับใคร เว้นแต่ผู้กระทำผิดจะถูกหยิบยกขึ้นมาให้รู้สึกละอาย และไปจัดการแก้ปัญหานั้นๆ เสียเท่านั้น

หลายต่อหลายครั้งที่รายการถนนสายที่ 5 ต้องเผชิญกับ สารพันปัญหาที่ไปกระทบไหลคนมีอิทธิพล หรือเกิดการชนตออย่างจัง สิ่งที่ทำให้รอดตัวมาได้หลายครั้งหลายครา ก็คือ จดหมายร้องเรียนจากประชาชนนั่นเอง และนอกจากนี้ผู้วิจัยได้ไปทำการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวกับผู้ชมทั่วไปถึงความรู้สึกเกี่ยวกับรายการถนนสายที่ 5 เป็นตัวอย่างความรู้สึกที่ผู้ชมมีต่อรายการฯ มา 10 ท่านด้วยกัน ดังนี้

“ชอบ มันดี สะใจ” (นพดล ม่วงดี. สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2540)

“ดูไม่บ่อยหรอกนะ แต่ก็จำได้เลย พิศิกรแรงดี เอาใจช่วย”
(ศนิ ศักดิ์สุวรรณ. สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2540)

“ผมขี่รถมาทำงานทุกวัน เห็นการเปลี่ยนแปลงนะ บาทีตอนที่เขาพูดออกอากาศไปแล้ว ก็ดีขึ้น” (จิระ ยั่งยืน. สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2540)

“เปิดๆ ก็เจอ บางทีก็ไม่เจอ เกี่ยวกับจรรยาบรรณอะไรทำนองนี้ละ คำว่าสแปนนะ” (สุดใจ นพแก้ว. สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2540)

“ให้คนดูได้พูดด้วย ดิตรงนั้นละ มันเหมือนจริงใจละ เจอปัญหาอะไรก็บอกไปเลย” (วีระเดช เอกอนันต์. สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2540)

“อยากให้เปลี่ยนเป็นไปว่าคนที่ทำไม่ดีส่วนอื่นด้วย จะได้มีชัย” (แสงทิพย์ สุดใจดี. สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2540)

“จำพิธีกรได้แม่นคนเดียวละ วันก่อนก็เจอ ขับรถผ่านเห็นสัมภาษณ์อยู่กลางสี่แยกอโศก ดินะอยากให้ทำไปเรื่อยๆ (วีระศักดิ์ ชมชื่น. สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2540)

“ปกติเป็นคนไม่ค่อยสารคดี มันไม่มีเวลาละ กลับมาได้ดูรายการถนนสายที่ 5 เพราะดีกพอตีถึงบ้าน บางทีก็รู้เรื่องปัญหาถนนจากรายการนี้ละ” (รุ่งพร มีศิลป์. สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2540)

“ยังมีอยู่อีกหรือ ดินะรายการนี้ นี่กว่าจะจบไปแล้ว มีวันไหนละ” (ปรีย จุลกะ. สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2540)

“รับได้มั้ง ไม่ได้มั้ง ถ้าจรรยาที่เขาว่าผิดจริงก็ว่าไปตามนั้นนะดี แต่บางทีเขาก็แรงเกินไป” (ดาบตำรวจสมศักดิ์ เผ่าศิลป์. เจ้าหน้าที่จรรยาบรรณอโศก-สุขุมวิท. สัมภาษณ์, 14 กุมภาพันธ์ 2540)

จากจดหมายผู้ชมทางบ้านที่มาเป็นเนื้อหารายการถึง 60% และคำให้สัมภาษณ์ของประชาชนส่วนหนึ่งที่ได้รับชมรายการนี้ แสดงให้เห็นว่ารายการถนนสายที่ 5 มีปัจจัยเกื้อหนุนในเชิงบวกกับผู้ชมเป็นอย่างดี